

Prethodno saopštenje

UDK: 346.544:631.147(497.113)

doi: 10.5937/ekonhor1502155K

ORGANSKA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA U FUNKCIJI SMANJENJA RURALNOG SIROMAŠTVA - PRIMER VOJVOĐANSKOG SELA VELEBIT

Ljubica Komazec* i Marko Aleksić

Ekonomski fakultet u Subotici Univerziteta u Novom Sadu

Obespekjavajuće medijske slike o propadanju i nestajanju sela u gotovo svim delovima Republike Srbije (RS), kao posledica nedovoljnog napretka u implementaciji paradigme ruralnog načina života, poželjnog i potrebnog svakoj zajednici i svakoj ekonomiji, znak su za uzbunu svakom subjektu društva da učini sve što je u njegovoj nadležnosti (moći) kako bi se ovi nepovoljni procesi zaustavili. U radu su istraženi potencijali jedne male ruralne zajednice u RS da opstane i da se razvije na dobrobit nje same i društva u celini. Uvažavajući činjenicu da relevantni društveni dokumenti imaju svoj značaj i svoju ulogu u svim društvenim procesima, ali da nisu dovoljan uslov za njihovo unapređenje, autori su anketirali i intervjuisali meštane vojvođanskog sela Velebit o njihovim stavovima, potencijalima, potrebama i ograničenjima u vezi sa zasnivanjem i trajnijim bavljenjem organskom poljoprivrednom proizvodnjom kako bi dotično selo opstalo i unapredilo svoj socijalni, ekonomski i društveni položaj. Rezultati istraživanja pokazuju da meštani sela Velebit jesu zainteresovani da na selu ostanu, da zasnuju organsku poljoprivrednu proizvodnju, ali da im je potrebna pomoć, kako savetodavna, tako i finansijska, jer sami za to nemaju dovoljno kapaciteta.

Ključne reči: organska proizvodnja, stopa siromaštva, ruralne sredine, održivi razvoj

JEL Classification: Q01, Q18, Q58

UVOD

Prošlo je 15 godina od definisanja i projektovanja humane i univerzalne ideje trajnog i pravednog mira u svetu, a u skladu sa ciljevima i principima Milenijumske deklaracije Ujedinjenih nacija, potpisane septembra 2000. godine od strane svih zemalja članica Ujedinjenih nacija. Globalni konsenzus o održivom

razvoju i opstanku na planeti Zemlji nezamisliv je bez pravičnosti i smanjenja protivrečnosti savremenog sveta u pogledu kvaliteta života, te međunacionalne, ali i međugeneracijske solidarnosti (Pečlujić, 2002; Mander i Goldsmith, 2003; Gidens 2005). Milenijumska deklaracija trasirala je međunarodne odnose u XXI veku na principima slobode, jednakosti, solidarnosti, tolerancije, poštovanja prirode i podele odgovornosti, sugerišući zemljama u razvoju (u kojima su siromaštvo i isključenost, te sa njima povezani drugi problemi, naročito, izraženi) da definišu sopstvene nacionalne strategije razvoja sa merama i alternativama kojima bi

---

* *Korespondencija:* Lj. Komazec, Ekonomski fakultet u Subotici Univerziteta u Novom Sadu, Segedinski put 9-11, 24000 Subotica, Republika Srbija; e-mail: ljkomazec@ef.uns.ac.rs

postigle milenijumske ciljeve razvoja (Komazec, 2009; Komazec, 2011).

Vlada Republike Srbije je Milenijumske ciljeve razvoja uključila u Strategiju za smanjenje siromaštva (Vlada Republike Srbije, 2003), a 2005. godine je izvršena ocena trendova i napretka u postizanju svakog milenijumskog cilja. Do sada je predstavila dva nacionalna izvještaja o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva u Republici Srbiji, jedan 2011. godine (za period 2008-2010. godine), a drugi 2014. godine (za period 2011-2014. godine). Apostrofirajući značaj dostizanja evropskog socijalnog modela, a u cilju približavanja evrointegracijama (Radić, 2007), Republika Srbija (njeni organi i institucije) je preduzela značajne korake u procesima razvoja relevantnih politika, institucionalnih i regulatornih tela definisanih strateškim okvirom Evropske unije, poznatim pod nazivom Evropa 2020: Strategija pametnog, održivog i inkluzivnog rasta.

Navedena strategija u fokus stavlja 11 područja važnih za uspješnu koordinaciju ekonomske i socijalne politike, a među njima je i ruralni razvoj (Bogdanov, 2007). Cilj strategije u ovoj oblasti jeste pomaganje poljoprivrednicima u povećanju konkurentnosti i promovisanju razvoja ruralnih područja, posebno u manje atraktivnim regionima. U skladu sa ovim ciljevima, finansiranje poljoprivrednika usmerava se na zaštitu životne sredine i na kvalitet proizvoda. Osnivanje evropskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj potvrda je ozbiljnosti i posvećenosti definisanoj ideji (Ristic, 2013).

Polazeći od strateških nacionalnih opredeljenja za smanjenje siromaštva u RS, posebno, ruralnog, i faktičkog, vrlo nepovoljnog stanja u ovoj oblasti, tema istraživanja je vrtlog ruralnog siromaštva, kao posledica dugogodišnjeg demografskog praznjenja sela, njegovog starenja i ukupnog ekonomskog propadanja.

Cilj istraživanja je da se dokaže da je te negativne procese moguće zaustaviti uz odgovarajuću angažovanost svih zainteresovanih subjekata, kako samih meštana male ruralne zajednice, tako i društva u celini.

Uvažavajući predmet i cilj istraživanja, u radu se polazi od sledećih hipoteza:

H1: Stanovnici male ruralne zajednice - sela Velebit u AP Vojvodina, su zainteresovani da ostanu da žive u svom selu i da unaprede kvalitet života u njemu.

H2: Stanovnici dotičnog sela imaju određena znanja i svest o rešavanju problema opstanka sela, ali nemaju dovoljno kapaciteta da ih rešavaju sami.

U procesu istraživanja korišćene su metode neposrednog terenskog anketiranja i intervjuisanja meštana u odabranom selu, kao i korespondentne matematičko-statističke metode obrade i prezentovanja dobijenih podataka.

DOMETI STRATEGIJE ZA SMANJENJE SIROMAŠTVA U REPUBLICI SRBIJI - INSTITUCIONALNA (NE)MOĆ

Strategija Vlade Republike Srbije za smanjenje siromaštva (Vlada Republike Srbije, 2003) projektovala je tri osnovna pravca (cilja), među kojima je i borba protiv siromaštva i poboljšanje sistema socijalne zaštite najugroženijih društvenih grupa, pri čemu je naglašeno da je siromaštvo u RS složenije i specifičnije ne samo u odnosu na siromaštvo u razvijenim zemljama (Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj, 2009), već i u zemljama u tranziciji, a kao posledica izrazito složenih i dramatičnih, političkih i ekonomskih procesa koje je društvo RS doživelo u relativno kratkom roku (ratovi, sankcije, inflacija, agresija NATO pakta, svojinjska transformacija, strukturna privredna prilagođavanja i drugo). Navedeni procesi su doveli do pojave široko rasprostranjenog siromaštva u svim društvenim grupama i socijalnim slojevima.

Na osnovu istraživanja u funkciji oblikovanja i donošenja strategije za smanjenje siromaštva, detektovane su kategorije stanovništva u RS koje su najviše izložene riziku siromaštva (Vlada Republike Srbije, 2003): neobrazovano stanovništvo; nezaposlena i izdržavana lica; stara lica (65+) i deca; domaćinstva sa pet i više članova; staračka jednočlana i dvočlana domaćinstva, posebno u ruralnim područjima; zemljoradnički penzioneri, naročito, u ruralnim sredinama; stanovnici ruralnih područja jugoistočne i zapadne RS; Romi, interno raseljena lica, osobe sa invaliditetom.

Lako je primetiti, da se gotovo sve navedene kategorije ukrštaju sa ruralnim stanovništvom.

Ruralni aspekti siromaštva dobijaju na značaju ako se uzmu u obzir faktori-trendovi u dominantnim demografskim i ekonomskim procesima na teritoriji RS koji za posledicu imaju ruralno siromaštvo (Vlada Republike Srbije, 2003): demografsko praznjenje seoskih područja; unutarregionalne demografske diferencijacije i atomizacija naselja u nerazvijenom seoskom području.

Uvažavajući nesporni značaj društvenih dokumenata (strategija, akcionih planova, izveštaja) u procesima rešavanja društvenih problema, istraživanje u ovom radu se oslanja na: Drugi nacionalni izveštaj o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva u Republici Srbiji, (Vlada Republike Srbije, 2014) i Projekat: „Socijalna laboratorija - opština Kanjiža“ (Komazec, Marjanov i Panjević, 2011).

Istraživačke motive pokrenuli su zaključci i predlozi mera Drugog nacionalnog izveštaja o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva, a posebno sledeći (Vlada Republike Srbije, 2014):

- Demografska erozija jedna je od ključnih osobina ruralnih područja. Prosečna gustina naseljenosti u ruralnim područjima iznosi 50 stanovnika/km². Učešće ruralnog stanovništva u ukupnom stanovništvu iznosi 40,56%, a prosečna starost u ruralnim područjima je 43,6 godina. Indeks starenja u 2010. iznosio je 130 u odnosu na 94 u gradskim naseljima, a 82,5% naselja imalo je negativan prirodni priraštaj. Manje od 100 stanovnika ima 986 naselja, dok u 1.458 naselja (31%) nije rođeno nijedno dete, a 31,8% ukupno živorođenih i čak 47,38% umrlih u 2012. je iz ruralnih područja.
- Ako posmatramo nivo apsolutnog siromaštva u periodu 2011-2013, procenat siromašnog stanovništva je duplo veći u ruralnim u odnosu na gradska područja. U 2013, 12% siromaštva ruralnih područja bilo je apsolutno siromašno u odnosu na 6,3% u gradskim područjima. Gazdinstva veličine od jednog do pet hektara negativnije su reagovala na ekonomsku krizu. Prema Popisu poljoprivrede 2012. godine, više od 76% gazdinstava spada u kategoriju koja poseduje manje od 5 hektara, a

raspolažu sa samo 30% površina. U Republici Srbiji, najviše je porodičnih gazdinstava koja koriste do dva hektara poljoprivrednog zemljišta (48,2% od ukupnog broja), i ova gazdinstva obrađuju više od 9% poljoprivrednog zemljišta. U Evropi skoro 70% gazdinstva ima manje od pet hektara poljoprivrednog zemljišta.

- Stanovništvo u ruralnim sredinama, u poređenju sa gradskim, pokazuje više stope aktivnosti i zaposlenosti, kao i niže stope nezaposlenosti i neaktivnosti (Reinert, 2004). Stopa nezaposlenosti ruralnog stanovništva (15-64 godine) u 2011. godini iznosila je 21,9% i beleži smanjenje u 2013. godini, kada je iznosila 19,9%. Stopa zaposlenosti u istom periodu porasla je za 2,8%, sa 47,4% na 50,2%. Broj samozaposlenih lica u ruralnim područjima porastao je za 3,5% u periodu 2011-2013, i duplo je veći nego u gradskim područjima, dok se broj pomažućih članova domaćinstva kretao oko 16% u posmatranom periodu. Gotovo celokupna neformalna zaposlenost odvija se u sektorima poljoprivrede, građevinarstva i u sektoru usluga i smeštaja, a poljoprivreda u ruralnim područjima doprinosi sa 64,4%. Stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu na tržištu rada kod samozaposlenih lica, u koje spadaju i poljoprivrednici, je veća, i iznosi 38,3%.

Drugi, za istraživače značajniji motiv bio je da pokušaju da, u maloj ruralnoj zajednici, utvrde uzroke zaostajanja u razvoju, potencijale za izlazak iz zone siromaštva, stavove i percepciju stanovništva o ruralnom okruženju, mogućnosti da, uz pomoć relevantnih institucija, iskoriste šanse koje imaju. Odabrano je selo Velebit u AP Vojvodini (Aleksić, 2013).

O VOJVODANSKOM SELU VELEBIT

Selo Velebit pripada opštini Kanjiža, a nalazi se između Paličkog jezera i Banje Kanjiže, na nadmorskoj visini od 106 metara. Selo je prepoznatljivo po kvalitetu vazdušne banje, kao i kvalitetnom zemljištu pogodnom za organsku poljoprivredu.

Istraživanjem je obuhvaćeno 28 domaćinstava, sa starosnom i obrazovnom strukturom prikazanom u Tabeli 1.

Tabela 1 Starosna struktura i nivo obrazovanja anketiranih članova domaćinstva

Godine	Do 14		15-24		25-49		50-64		65+	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Bez škole	4									
Osnova škola	1	1			2	1	2	2	1	2
Srednja škola (3g)			2	1	3	2	9	5	1	
Srednja škola (4g)			6	2	7	5	7	5		1
Visoka škola				1	4	7	1	1		

Izvor: Autori

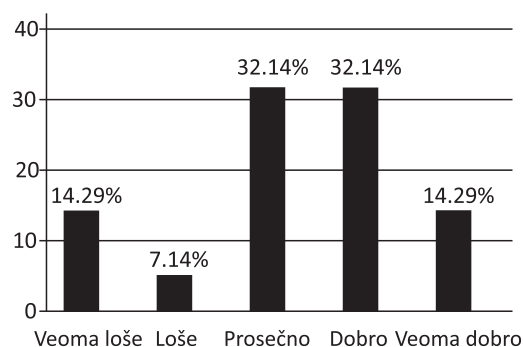
Na osnovu Tabele 1, može se primetiti da najveći broj stanovnika čine ljudi između 25 i 64 godine, veći deo ženske populacije je starosne dobi od 25 do 49 godina, dok je kod muškaraca, većina onih koji imaju preko 50 godina. Što se tiče nivoa obrazovanja, većina ženske populacije ima završenu višu školu ili fakultet, dok je kod muške populacije, većina završila trogodišnju ili četvorogodišnju školu. Izrazito je mali broj dece i učenika, što potvrđuje činjenica da samo šestoro đaka pohađa osnovnu školu koja se nalazi u selu.

Anketirani ispitanici su procenili kvalitet života na selu na različite načine - Slika 1.

Iako je manji deo ispitanika (46,43%) život na selu ocenio kao dobar ili veoma dobar, najveći deo njih se ne bi odselio iz sela - Slika 2.

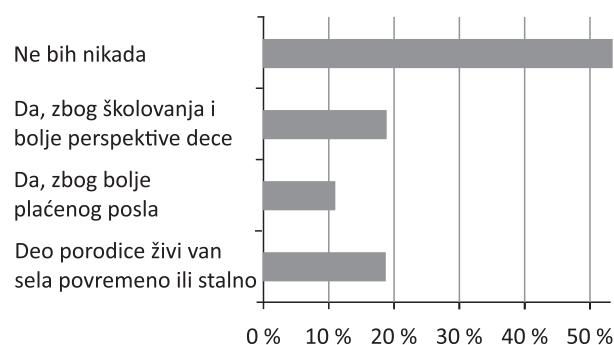
Problem u selu predstavlja veći broj napuštenih kuća, čiji vlasnici žive van sela, te dolaze nedeljno, mesečno, ili ne dolaze mesecima, pa kuće usled neodržavanja postepeno propadaju. Iako su kuće relativno jeftine, skoro da nema novih doseljenika u ovo selo. Veći broj meštana iz ovog sela ide u gradove prvenstveno tragajući za poslom i radi daljeg školovanja dece. Trend napuštanja sela u RS radi odlaska u veće gradove nije zaobišao ni ovo selo, te ono postepeno stari. Prosečna starost stanovništva u ovom selu se povećava i iznosi 50 godina. Mladih u ovom selu je sve manje te škola i obdanište imaju sve manje polaznika.

Na pitanje: Šta bi Vam pomoglo da živite bolje, ispitanici su odgovorili na sledeći način - Slika 3.

Slika 1 Kako procenjujete kvalitet života na selu?

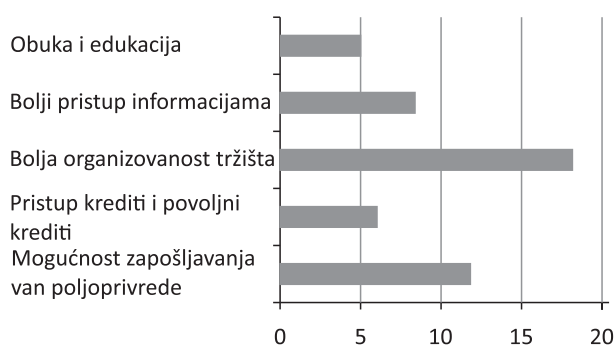
Izvor: Autori

Na osnovu Slike 3 može da se zaključi da je stanovnicima sela neophodna bolja organizovanost tržišta, kako bi obezbedili više izvora prihoda, kao i da svoju budućnost vide u poljoprivredi. Pristup kreditima neophodan je domaćinstvima koja svoju budućnost vide u pokretanju privatnog posla ili na poljoprivrednim gazdinstvima. Pomenuta domaćinstva, koja planiraju pokretanje privatnog posla van poljoprivrede navode da im je bitan i bolji pristup informacijama, kao pomoć za poboljšavanje postojećeg stanja (Bogdanov, 2007). Međutim, kao glavni preduslov za unapređenje poljoprivredne proizvodnje, navode veću ulogu države i njenih podsticajnih mera.

Slika 2 Da li biste se odselili iz Vašeg sela?

Izvor: Autori

Slika 3 Šta bi Vam pomoglo da živite bolje?

Izvor: Autori

ORGANSKA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA U SELU VELEBIT - PERSPEKTIVE I ŠANSE

Organskom proizvodnjom čuva se zdravlje ljudi i životne okoline, kao i čitavog agro-eko sistema. Proizvodnja se zasniva na racionalnom korišćenju resursa, upotrebi što više obnovljivih resursa, zaštiti životni sredine. U ovom sistemu proizvodnje se isključuje korišćenje bilo kakvih sintetizovanih sredstava (Serbia organica, 2013).

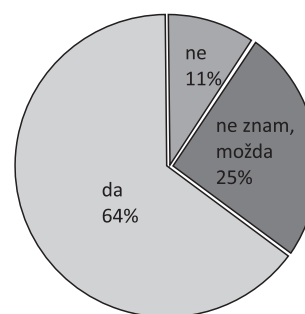
Organska proizvodnja ima sledeće odlike: zasniva se na prirodnim procesima i upotrebi organskih i prirodnih mineralnih materija; ne mogu se koristiti sredstva sintetičko-hemijskog porekla, osim u slučajevima propisanih zakonom; ne mogu se koristiti genetski modifikovani organizmi i njihovi derivati; materijal za reprodukciju (seme, sadni materijal, podmladak, jaja) koji se primenjuje u organskoj proizvodnji, mora biti proizveden na organski način; organska poljoprivreda je sistem ekološkog upravljanja proizvodnjom, kojim se unapređuje biodiverzitet, kruženje materije u prirodi, biološka aktivnost zemljišta, zaštita životne sredine; prostorna izolacija parcela, stočarskih farmi i prerađivačkih pogona od mogućih izvora zagađenja; nezagađeno zemljište čiji je sadržaj štetnih materija ispod propisanih maksimalno dozvoljenih područja; propisani kvalitet vode za navodnjavanje i minimalna zagađenost vazduha proizvodnog područja; uključivanje zemljišne parcele u organsku proizvodnju može se započeti odmah - ako parcela nije korišćena

u poslednje dve, odnosno, u poslednje tri godine kod dugogodišnjih zasada, ili je korišćena bez upotreba sredstava sintetičko-hemijskog porekla, ako jesu period konverzije je dve, odnosno, tri godine; organska proizvodnja može se zasnivati na proizvodnim jedinicama u čijem sastavu se nalaze pašnjaci ili drugo zemljište na kome se proizvodi stočna hrana ili se obezbeđuje hrana za koju je izdat sertifikat (Božić, Bogdanov i Ševarlić, 2011); uključivanje stočarske proizvodnje u organsku proizvodnju može početi najmanje godinu dana od dana uključivanja zemljišnih parcela u organsku poljoprivredu, kada se obezbedi organski proizvedena hrana za stoku sa navedenih parcela (Mirecki, Wehinger i Jaklič, 2011).

Na pitanje iz ankete: Da li vidite budućnost poljoprivrede u organskoj proizvodnji? ispitanici su odgovorili na načine prikazane na Slici 4.

Na osnovu Slike 4, može se zaključiti da većina njih vidi budućnost poljoprivrede u organskoj proizvodnji. Mogućnost za razvoj organske proizvodnje je izuzetno velika. Selo je udaljeno od različitih vrsta zagađenja, te je neophodno stvoriti uslove koji bi omogućili dobijanje sertifikata za nesmetano bavljenje organskom biljnom ili stočarskom proizvodnjom.

S obzirom na činjenicu da tehnike koje se primenjuju u organskoj proizvodnji ne oštećuju životnu sredinu (Jonathan, 2009), one su svojstvene načinu života, istoriji i tradiciji malih poljoprivrednih poseda, te

Slika 4 Da li vidite budućnost poljoprivrede u organskoj proizvodnji?

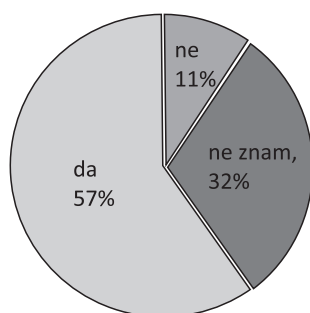
Izvor: Autori

je razumljivo uverenje anketiranih da vide svoju budućnost poljoprivrede u organskoj proizvodnji.

Prema izveštaju Saveta za nacionalna istraživanja Sjedinjenih Američkih Država (Jonathan, 2009), organska proizvodnja može da bude i ekonomski isplativa ako se prevaziđu sledeće prepreke: veći pristup informacijama; utvrđivanje organskih standarda; reforma politike poljoprivrednih subvencija.

Navedene prepreke dovode u pitanje isplativost konverzije i dobijanje sertifikata za mogućnost proizvodnje hrane na organski način. Prema mišljenju meštana sela Velebit, organska proizvodnja je isplativa, iako iziskuje velike troškove, jer donosi i visoku cenu u odnosu na konvencionalni proizvod - Slika 5.

Kako je već napomenuto, troškovi u organskoj proizvodnji su izuzetno visoki, posebno na početku pripreme zemljišta i proizvodnje hrane na organski način. U slučaju kada se poljoprivredni proizvođač odluči za organsku proizvodnju, za njega je od presudnog značaja dobijanje sertifikata, čime se stiče mogućnost plasiranja proizvoda na tržište po višim cenama u odnosu na konvencionalno proizvedena dobra. Da bi se dobio sertifikat, proizvođač mora da prođe kroz period konverzije uslova proizvodnje od 2 do 3 godine, kako bi se stvorili uslovi za organsku proizvodnju. Jedino zemljište koje nije korišćeno dve ili više godina se može koristiti odmah za organsku

Slika 5 Da li se isplati proizvoditi hranu na organski način?

Izvor: Autori

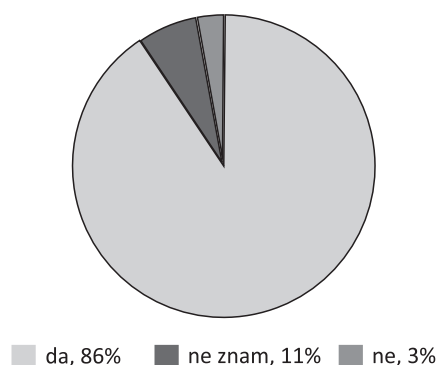
proizvodnju hrane. Navodnjavanje u organskoj proizvodnji zahteva kvalitet vode I ili II klase. Takođe, ambalaža u koju se pakuje organski proizvod mora biti od prirodnih materijala, a uslovi čuvanja moraju biti optimalni bez bilo kakvih zračenja. Ovaj proces od njive do čuvanja je podložan kontroli (Stendidž, 2009).

Pored navedenih uslova koji su nepohodni za bavljenje organskim vidom proizvodnje, meštani sela Velebit su u najvećem procentu odgovorili da je, po njihovom mišljenju, na njihovim zemljištima moguće razviti organsku proizvodnju, i da ne postoje faktori koji bi uticali na nemogućnost proizvodnje. Na osnovu Slike 6, može se uočiti da je čak 86% ispitanika odgovorilo da je moguće razviti organsku proizvodnju, što predstavlja značajan podatak za ovaj vid proizvodnje.

Organska proizvodnja hrane donosi veliku dobit proizvođačima zato što su proizvodi proizvedeni organskim putem skuplji od proizvoda proizvedenih na konvencionalan način za 20 do 40% u zavisnosti od stepena prerade. Takođe, proizvođači koji se odluče za ovu vrstu proizvodnje moraju da se pripreme za veća finansijska ulaganja, neophodna za pokretanje proizvodnje.

Potencijalne koristi od organske proizvodnje u selu Velebit prezentovane su u Tabeli 2.

Za razvoj malih porodičnih farmi koje preovlađuju u opštini Kanjiža, naročito je značajan ovaj vid

Slika 6 Da li je moguće na Vašem gazdinstvu razviti organsku proizvodnju?

Izvor: Autori

Tabela 2 Koristi organske poljoprivrede

Parametar	Moguće pozitivne promene
Poljoprivreda	Visoko kvalitetna i bezbedna hrana, stabilna proizvodnja, smanjenje štetočina i bolesti
Životna sredina	Smanjenje zagađenja, očuvanje agro-ekosistema, usaglašenost standarda životne sredine sa standardima proizvodnje
Društveni uslovi	Briga o zdravlja, viši nivo edukacija proizvođača, bolji kvalitet rada
Ekonomski uslovi	Stabilna lokalna ekonomija, uvećanje prihoda, smanjen rizik

Izvor: Autori

proizvodnje, s obzirom da je i najrentabilniji. Naime, rast tražnje za organskim proizvodima koji se očekuje u bližoj budućnosti stvara mogućnost ovim proizvođačima da unaprede i povećaju svoju poljoprivrednu proizvodnju kako bi mogli postati konkurentni na svetskom tržištu (Đekić, 2009). Na taj način bi poljoprivredna gazdinstva ubirala veće prihode, a samim tim i ostvarivala veći profit.

ZAKLJUČAK

Siromaštvo kao fenomen ima više aspekata, a jedan od njih je i ruralni aspekt. Za Republiku Srbiju je ovaj aspekt posebno interesantan, jer je uočeno da je ruralno siromaštvo izraženije od urbanog, i teže se pravazilazi, tj. smanjuje.

Ruralno siromaštvo je jedna od osnovnih karakteristika siromaštva u RS (Mreža za podršku ruralnom razvoju, 2015), što su potvrdili rezultati ankete o životnom standardu iz 2007, prema kojima je procenat siromašnih koji živi u ruralnim područjima porastao na preko 61% (u odnosu na 55% u 2002.). Prema istoj anketi, siromaštvo je i dalje dvostruko više rasprostranjeno u ruralnim nego u urbanim područjima. Sa aspekta siromaštva, najosetljivije kategorije ruralnog stanovništva su: poljoprivrednici koji prihode ostvaruju isključivo od poljoprivrede, starija lica, penzioneri, žene i mladi, kao i raseljena lica. Simptomatično je da je ruralno siromaštvo zabeležilo

rast i u poljoprivredno najrazvijenijim područjima AP Vojvodine.

Selo u RS danas je suočeno sa procesima starenja, siromašenja i pražnjenja, a kao posledica migratornih kretanja iz sela ka gradovima. Sela napušta najpre najsposobniji i najvitalniji deo stanovništva, i time doprinose specifičnoj spirali ruralnog siromaštva.

Vojvođansko selo Velebit, po svim svojim obeležjima, spada u tipična sela u RS. Kako ne bi doživelo nestajanje, selo bi trebalo oživeti. Istraživanja prezentovana u ovom radu pokazala su da je to moguće.

Obe polazne hipoteze rada su dokazane: stanovnici male ruralne zajednice (selo Velebit) žele da ostanu da žive i rade u svom selu preko (50%), odnosno, 21,43% ispitanika je život na selu ocenilo kao loš ili veoma loš. Takođe, anketirani seljani poseduju izvesna znanja o organskoj poljoprivrednoj proizvodnji i njenom značaju za opstanak i podizanje nivoa kvaliteta života na selu, upustili bi se u zasnivanje ovog vida proizvodnje, ali ne mogu sami: (64% ispitanika vidi budućnost poljoprivrede u organskoj proizvodnji, njih 57% smatra da je ova proizvodnja isplativa, a 86% smatra da je na njihovom gazdinstvu moguće razviti organsku proizvodnju).

Iz istraživanja proizilazi da u selu Velebit postoje prirodni resursi i volja meštana da se organizuje organska poljoprivredna proizvodnja, kako bi se selu obezbedila održiva budućnost, ali da meštani nemaju dovoljno znanja, informacija i finansijskog kapitala za ovaj vid proizvodnje.

Zaključci istraživanja se mogu smatrati korisnim za kreatore i nosioce ekonomske politike (posebno, ruralne i socijalne) da brže i efikasnije implementiraju svoje strategije koje se odnose na održivi ruralni razvoj i smanjenje siromaštva, da učine dostupnijim relevantne informacije o malim ruralnim zajednicama i njihovim potencijalima, jer su koristi od organske proizvodnje višestruke i dugoročne.

REFERENCE

Aleksić, M. (2013). *Potencijali organske poljoprivrede u opštini Kanjiža*. Neobjavljeni master rad. Ekonomski fakultet u Subotici Univerziteta u Novom Sadu, Subotica, Republika

- Srbija.
- Bogdanov, N. (2007). *Mala ruralna domaćinstva u Srbiji*. Beograd, Republika Srbija: Program Ujedinjenih nacija za razvoj.
- Božić, D., Bogdanov, N. i Ševarlić, M. (2011). *Ekonomika poljoprivrede*. Beograd, Republika Srbija: Poljoprivredni fakultet.
- Đekić, I. (2009). *Upravljanje zaštitom životne sredine u proizvodnji hrane*. Beograd, Republika Srbija: Poljoprivredni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Gidens, A. (2005). *Odbegli svet: kako globalizacija preoblikuje naše živote*. Beograd, Republika Srbija: Stubovi kulture.
- Jonathan, M. H. (2009). *Ekonomija životne sredine i prirodnih resursa*. Beograd, Republika Srbija: Data status.
- Komazec, Lj. (2009). Socijalno-etički diskurs ekološke krize u Srbiji. U S. Grk, (Ur.), *Srbija i Evropa: ekonomija, društvo i politika* (str. 127-139). Beograd, Republika Srbija: Institut društvenih nauka.
- Komazec, Lj. (2011). Održivi razvoj Srbije između paradigme i realnosti. U S. Grk, (Ur.), *Srbija i svet: razvoj i integracije* (str. 109-125). Beograd, Republika Srbija: Institut društvenih nauka.
- Komazec, Lj. i Marjanov Panjević, R. (2011). *Projekat Socijalna laboratorija - Opština Kanjiža*.
- Mander, J. i Goldsmith, E. (2003). *Globalizacija argumenti protiv*. Beograd, Republika Srbija: CLIO.
- Mirecki, N. Wehinger, T. i Jaklič, M. (Ur.). (2011). *Priručnik za organsku proizvodnju za poljoprivredne proizvođače*. Podgorica, Crna Gora: Biotehnički fakultet Podgorica.
- Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj. (2009). *Održivi razvoj Srbije: Naša zajednička budućnost*. Beograd, Republika Srbija.
- Mreža za podršku ruralnom razvoju. (2015). *Nacionalni program ruralnog razvoja*. www.ruralinfoserbia.rs, str. 16
- Pečujlić, M. (2002). *Globalizacija: dva lika sveta*. Beograd, Republika Srbija: Beogradska otvorena škola.
- Radić, J. (2007). *Ekonomija rada i socijalna politika Evropske unije*. Subotica, Republika Srbija: Ekonomski fakultet.
- Reinert, E. S. (2004). *Globalna ekonomija: Kako su bogati postali bogati i zašto siromašni postaju siromašniji*. Beograd, Republika Srbija: Čigoja štampa.
- Ristic, L. (2013). Strategic management of sustainable rural development in the Republic of Serbia. *Economic Horizons*, 15(3), 233-248, doi: 10.5937/ekonhor1303229R.
- Serbia organica. (2013). *Oraganska poljopriveda*. www.serbiaorganica.
- Stendidž, T. (2009). *Jestiva istorija čovečanstva*. Beograd, Republika Srbija: Geopoetika.
- Vlada Republike Srbije. (2003). *Strategija za smanjenje siromaštva u Srbiji*. www.srbija.gov.rs, str. 114, 147.
- Vlada Republike Srbije. (2014). *Drugi nacionalni izveštaj o socijalnom ukuljučivanju i smanjenju siromaštva u Srbiji*. www.ljudskaprava.gov.rs

Primljeno 30. juna 2015,
nakon dve revizije,
prihvaćeno za publikovanje 17. avgusta 2015.
Elektronska verzija objavljena 25. avgusta 2015.

Ljubica Komazec je redovni profesor na Ekonomskom fakultetu u Subotici Univerziteta u Novom Sadu, na kojem izvodi nastavu na svim nivoima studija, iz nastavnih predmeta Ekonomika preduzeća, Menadžment životnom sredinom, Ekološki urbani inženjering i Teorije troškova. Doktorirala je iz oblasti ekonomske efikasnosti, a veći broj radova je objavila iz održivog razvoja, ekološkog upravljanja i društvene odgovornosti kompanija.

Marko Aleksić je demonstrator na Ekonomskom fakultetu u Subotici Univerziteta u Novom Sadu, na nastavnim predmetima Menadžment u agrobiznisu, Menadžment proizvodnje organske hrane, Menadžment životnom sredinom i Agrobiznis strategija.

ORGANIC AGRICULTURAL PRODUCTION IN THE FUNCTION OF REDUCING RURAL POVERTY - THE EXAMPLE OF VELEBIT VILLAGE IN THE A. P. OF VOJVODINA

Ljubica Komazec*, Marko Aleksic

Faculty of Economics in Subotica - University of Novi Sad, Subotica, The Republic of Serbia

Disturbing media pictures of the deterioration and disappearance of villages in almost all parts of the Republic of Serbia (RS), as a consequence of insufficient progress in the implementation of the paradigm of the rural way of life, desirable and necessary for any community and any economy, are an alarming call to every subject of the society to do whatever they are entitled to and capable of to stop these unfavorable processes. The potentials of a small rural community in RS to survive and develop for its own benefit and for the benefit of the society as a whole have studied in this article. Bearing in mind the fact that relevant social documents have their significance and role in all social processes, but are not a sufficient precondition for their improvement, the authors surveyed and interviewed the local population in the Velebit village about their attitudes, potentials, needs and limitations regarding the establishment of and their permanent involvement in organic agricultural production necessary for the village to survive and improve its economic and social position. The research results show that the inhabitants of the village of Velebit are interested in remaining in the countryside and setting up organic agricultural production, but they need assistance, both advisory and financial, as they lack sufficient capacities for it.

Keywords: organic production, poverty rate, rural environments, sustainable development

JEL Classification: Q01, Q18, Q58